

Porównanie cech wybranych regionów rolniczych świata

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Porównanie cech wybranych regionów rolniczych świata

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

Na świecie występuje duże zróżnicowanie typów rolnictwa, między innymi w zakresie uwarunkowań przyrodniczych, systemów rolniczych, intensywności gospodarowania, form własnościowych czy w zakresie kierunków produkcji. Istnieją jednak wspólne lub dominujące cechy gospodarki rolnej, takie jak występowanie warunków naturalnych, rodzaje upraw i typ gospodarki, które pozwalają na wydzielenie makroregionów rolniczych.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz różne typy rolnictwa na świecie.
- Wymienisz makroregiony rolnicze świata.
- Określisz zasięg przestrzenny makroregionów rolniczych świata.
- Porównasz cechy wybranych makroregionów rolniczych świata.

Przeczytaj

Typy rolnictwa – przypomnienie

Przed zapoznaniem się informacjami dotyczącymi poszczególnych makroregionów rolniczych, należy przypomnieć sobie podziały rolnictwa i cechy charakterystyczne różnych typów rolnictwa na świecie.

Typy rolnictwa ze względu na przeznaczenie produkcji

Biorąc pod uwagę przeznaczenie produkcji, wyróżnia się dwa typy rolnictwa:

- rolnictwo samozaopatrzeniowe (tradycyjne) – występuje w Afryce, Azji, Ameryce Łacińskiej; rolnicy gospodarują tradycyjnymi metodami przede wszystkim w celu zapewnienia żywności własnej rodzinie;
- rolnictwo towarowe (rynkowe) – występuje w państwach wysoko rozwiniętych; produkcja oparta jest najczęściej na nowoczesnych sposobach gospodarowania i przeznaczona na sprzedaż.

Typy rolnictwa ze względu na wielkość nakładów (kapitału i pracy)

Rolnictwo intensywne a ekstensywne			
Intensywne		Ekstensywne	
Ludność aktywna zawodowo w rolnictwie			
wysoki nakład kapitału ↓ niski udział	niski nakład kapitału ↓ wysoki udział	średni lub niski nakład kapitału ↓ niski udział	bardzo niski nakład kapitału ↓ wysoki udział
Użytki rolne per capita			
małe powierzchnie		duże powierzchnie	
Poziom mechanizacji			
wysoki nakład kapitału ↓ bardzo wysoki	niski nakład kapitału ↓ średni lub niski	wysoki nakład pracy ↓ niski	niski nakład pracy ↓ średni lub niski
Efekty produkcji rolniczej (plony lub produkcji zwierzęcej)			
wysokie		niskie	
Zbiory lub produkcja zwierzęca			
niskie		wysokie	
Nakłady kapitałowe			
wysoki nakład pracy ↓ niskie	niski nakład pracy ↓ wysokie lub bardzo wysokie	wysoki nakład pracy ↓ niskie	niski nakład pracy ↓ niskie lub średnie
Wzrost produkcji			
poprzez wzrost wydajności		poprzez wzrost areалу użytków rolnych	
Warunki naturalne			
średnio lub bardziej sprzyjające		mniej sprzyjające	
Gęstość zaludnienia			
większa		mniejsza	

Schemat podstawowych różnic między rolnictwem intensywnym a ekstensywnym

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Z uwagi na zróżnicowanie wewnętrzne, w wielu państwach można spotkać regiony o cechach rolnictwa intensywnego lub ekstensywnego. Zatem rolnictwo jednych państw wyraźnie charakteryzuje się skrajnym typem intensywności, natomiast w innych państwach zaznacza się zróżnicowanie poszczególnych czynników opisujących cechy rolnictwa według intensywności.

Makroregiony rolnicze świata

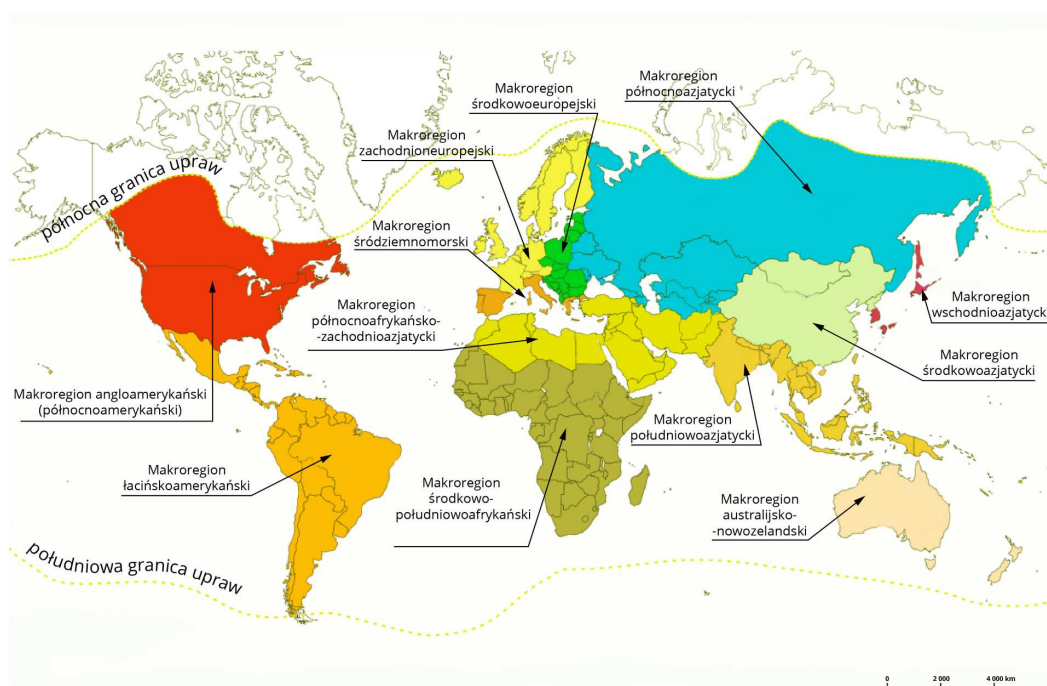
Na świecie wyróżnia się 12 makroregionów rolniczych w oparciu o typy rolnictwa dominujące na danym obszarze.

1. Makroregion angloamerykański (północnoamerykański) – wyróżnia się bardzo wysokim stopniem **towarowości**; w centralnej części przeważa wielkoobszarowe rolnictwo ekstensywne, silnie wyspecjalizowane w uprawie np. zbóż, roślin przemysłowych, hodowli zwierząt; na wybrzeżach i południu dominuje gospodarka intensywna.
2. Makroregion łacińskoamerykański – ekstensywne rolnictwo wielkoobszarowe zdominowane przez plantacje (latyfundia) oraz chów bydła; występują też mniejsze, tradycyjne gospodarstwa indywidualne.
3. Makroregion zachodnioeuropejski – dominuje wysokotowarowe rolnictwo intensywne typu kapitałochłonnego, produkcja rolna zarówno roślinna, jak i zwierzęca.
4. Makroregion śródziemnomorski – w Europie Południowej rozwija się rolnictwo wysokotowarowe z przewagą kierunku roślinnego (np. uprawa winnej latorośli, roślin cytrusowych, oliwek); mniejszy udział hodowli.
5. Makroregion środkowoeuropejski – zróżnicowany stopień towarowości, duża różnorodność typów gospodarki rolnej od tradycyjnych, rozdrobnionych gospodarstw indywidualnych, poprzez wielkoobszarowe rolnictwo uspołecznione, po towarowe rolnictwo intensywne; mieszany kierunek produkcji (roślinno-zwierzęcy).
6. Makroregion północnoazjatycki – zróżnicowany stopień towarowości i powierzchni gospodarstw; w wyniku transformacji spada udział rolnictwa uspołecznionego na rzecz gospodarstw prywatnych; mieszane kierunki produkcji, z przewagą kierunków roślinnych w części europejskiej; w Azji rozwija się ekstensywna hodowla, a na sztucznie nawadnianych terenach pustynnych i półpustynnych występują plantacje bawełny.
7. Makroregion środkowoazjatycki – obejmuje Chiny, Mongolię i Koreę Północną, w części wschodniej przeważa intensywne rolnictwo typu pracochłonnego o niskim stopniu towarowości; wielkoprzestrzenne rolnictwo uspołecznione o mieszanym kierunku produkcji przechodzi transformację (powszechna jest uprawa ryżu i hodowla trzody chlewnej); w części zachodniej występuje ekstensywna, półkoczownicza i koczownicza hodowla zwierząt.
8. Makroregion wschodnioazjatycki – w Japonii i Korei Południowej przeważa rolnictwo intensywne wysokotowarowe, powszechna jest uprawa ryżu.

9. Makroregion południowoazjatycki – wyróżnia się intensywnym rolnictwem typu pracochłonnego, samozaopatrzeniowym, o niskim stopniu towarowości; w produkcji roślinnej dominuje uprawa ryżu; rozwija się też gospodarka plantacyjna (plantacje herbaty, kawy, drzewa kauczukowego).
10. Makroregion północnoafrykańsko-zachodnioazjatycki – dominują małe, tradycyjne gospodarstwa chłopskie o niskiej **produktywności**, najczęściej samozaopatrzeniowe; na bardziej żyznych terenach nawadnianych występuje intensywna uprawa roślin, a na suchych obszarach pasterstwo koczownicze.
11. Makroregion środkowopółnocnoafrykański – na południe od Sahary, w krajach Sahelu, przeważa ekstensywne pasterstwo koczownicze; w obrębie lasów równikowych rozwija się tradycyjne, samozaopatrzeniowe rolnictwo żarowo-odłogowe, natomiast w Republice Południowej Afryki powszechne jest intensywne rolnictwo towarowe.
12. Makroregion australijsko-nowozelandzki – dominuje rolnictwo wysokotowarowe o dużym stopniu specjalizacji w uprawach zbóż lub hodowli.

Źródło: oprac. na podstawie Repetytorium PWN.

Makroregiony dzielą się na mniejsze regiony.

Rolnicze makroregiony świata

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

farma

gospodarstwo rolne nastawione na określony rodzaj produkcji

irygacja

sztuczne nawodnienia pól

kultura ryżu

typ rolnictwa intensywnego opartego na dużych nakładach pracy rolników pracujących na małych poletkach, na których uprawiają oni mokry ryż padi lub mniej wydajny ryż suchy – górski

plony

efekt produkcji rolnej wyrażony jako stosunek zbiorów określonych płodów rolnych do powierzchni zasiewów, podawane najczęściej są w dt/ha

produktywność

wielkość efektu produkcyjnego uzyskanego z danych nakładów

towarowość produkcji rolnej

stosunek ilości produkcji rolnej przeznaczonej na sprzedaż do ilości produkcji całkowitej, wyrażonej w procentach

Film edukacyjny

Zapoznaj się z filmem i wykonaj polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D3Jg7eDMW>

Porównanie cech wybranych regionów rolniczych świata

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film zawiera porównanie cech wybranych regionów rolniczych świata.

Polecenie 1

Na podstawie informacji zawartych w filmie, własnej wiedzy i dostępnych źródeł informacji sporządź mapę myśli dotyczącą cech rolnictwa ekstensywnego i intensywnego oraz różnic między nimi.

- ROLNICTWO
 - Intensywne
 - Duża kapitałochłonność
 - Ekstensywne
 - Niska kapitałochłonność

Polecenie 2

Wskaż poprawne dokończenia zdania.

Na południu makroregionu północnoamerykańskiego uprawia się

☐ kukurydzę, tytoń, wierzbę energetyczną, buraki pastewne, żyto i pszenicę.

☐ ryż, len, herbatę, kawę, banany, gruszki, jabłka.

☐ ziemniaki, buraki pastewne, pszenicę oraz kukurydzę.

☐ bawełnę, len, owoce – głównie cytrusy, ryż i trzcinę cukrową.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ile makroregionów rolniczych występuje na kontynencie europejskim?

☐ Dwa.

☐ Trzy.

☐ Cztery.

☐ Pięć.

Ćwiczenie 2

W którym makroregionie rolniczym odnotowuje się największe plony ogółem?

☐ Północnoamerykańskim.

☐ Środkowoazjatyckim.

☐ Zachodnioeuropejskim.

☐ Wschodnioazjatyckim.

Ćwiczenie 3

Źródło: Wikimedia Commons.

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj podane kraje do odpowiednich makroregionów rolniczych.

śródziemnomorski

Korea Północna

Mongolia

Chiny

Cypr

Albania

Węgry

Pakistan

Iran

Polska

Włochy

północnoafrykańsko-zachodnioeuropejski

środkowoazjatycki

środkowoeuropejski

Połącz w pary makroregiony rolnicze z głównymi kierunkami produkcji rolnej.

środkowoazjatycki

w większej części tego makroregionu dominuje uprawa roślin: kukurydzy, pszenicy, buraków cukrowych i soi; występuje tam głównie chów bydła

śródziemnomorski

we wschodniej części regionu uprawia się ryż, pszenicę, bawełnę i soję, a także prowadzi się chów trzody chlewnej, natomiast w zachodniej części dominuje chów pastwiskowy kóz, owiec i koni

północnoamerykański

dominuje uprawa roślin, głównie sadownictwo i warzywnictwo; chów zwierząt ma mniejsze znaczenie

zachodnioeuropejski

wśród roślin uprawnych dominują: pszenica, buraki cukrowe, ziemniaki, słoneczniki, owoce i warzywa; występuje tam głównie chów bydła

Ćwiczenie 6

Przyporządkuj podane cechy rolnictwa do odpowiednich makroregionów rolniczych.

północnoamerykański

występuje tam wysoki poziom mechanizacji i chemizacji; bardzo wysokie plony

zachodnioeuropejski

w okresie letnim występują tam skąpe opady, dlatego istnieje konieczność nawadniania; małe zróżnicowanie warunków przyrodniczych

śródziemnomorski

wschodnia część odznacza się korzystniejszymi warunkami przyrodniczymi w okresie letnim, występują tam obfite opady; charakterystyczne jest tam tradycyjne rolnictwo chłopskie

środkowoazjatycki

charakterystyczne dla tego regionu są wyspecjalizowane farmy (z wyjątkiem północnej części); korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa

Ćwiczenie 7

Uzupełnij tabelę prawidłowymi sformułowaniami.

Nazwa regionu	Przeważający typ rolnictwa	Główne uprawy
środkowoazjatycki		ryż, kukurydza, pszenica, soja
północnoamerykański		pszenica, kukurydza, soja, bawełna
	intensywny	pszenica, buraki cukrowe, ziemniaki, warzywa
północnoazjatycki		ziemniaki, słonecznik, soja, kapusta, pomidory
	ekstensywny	proso, sorgo, kukurydza, maniok, taro, jam, kakao, kawa, tytoń, trzcina cukrowa, bawełna, agawa, kauczuk, banany, pomarańcze, mango
łacińskoamerykański		kukurydza, pszenica, soja, trzcina cukrowa, maniok, bataty, banany, palmy oleiste, kawa, kakao

Ćwiczenie 8

Na podstawie dostępnych źródeł i informacji zawartych w części „Przeczytaj” uzupełnij tabelę. Skorzystaj z odpowiedzi znajdujących się pod tabelą (kilka z nich podano dodatkowo, nie wszystkie pasują do tabeli).

Mongolia, Włochy, Tanzania, Kanada, Japonia, Nowa Zelandia, 85, 12, południowoamerykański, południowoazjatycki

Region	Państwo	Ludność pracująca w rolnictwie %
	Mongolia	
	Włochy	
	Tanzania	
	Kanada	
	Japonia	
	Nowa Zelandia	

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Porównanie cech wybranych regionów rolniczych świata

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres rozszerzony, klasa II

Podstawa programowa

X. Zróżnicowanie gospodarki rolnej: typy rolnictwa i główne regiony rolnicze na świecie, rolnictwo uprzemysłowione a rolnictwo ekologiczne, uprawy roślin modyfikowanych genetycznie.

Uczeń:

1) charakteryzuje różne typy rolnictwa, przedstawia ich uwarunkowania oraz wyróżnia główne cechy regionów rolniczych na świecie.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- omawia różne typy rolnictwa na świecie,
- wymienia makroregiony rolnicze na świecie i określa ich zasięg przestrzenny,
- charakteryzuje makroregiony rolnicze na świecie i porównuje ich cechy.

Strategie nauczania: konektywizm

Metody nauczania: dyskusja, praca z e-materiałem, praca z filmem edukacyjnym

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w parach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub tablety z dostępem do internetu), zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze

Falkowski J., Kostrowicki J., *Geografia rolnictwa świata*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

[FAOStat](#) (dostęp 16.08.2021).

Grzebisz W., Szramka H., *Wielka encyklopedia geografii świata*, t. 11: *Rolnictwo i leśnictwo*, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 1998.

The World Bank, [Employment in Agriculture \(% of Total Employment\)](#) (dostęp 16.08.2021).

The World Bank, [Fertilizer Consumption \(Kilograms per Hectare of Arable Land\)](#) (dostęp 16.08.2021).

The World Bank, [Cereal Yield \(kg per Hectare\)](#) (dostęp 16.08.2021).

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności organizacyjne (powitanie, sprawdzenie obecności).
- Sprawdzenie zadania domowego.
- Dialog z uczniami mający na celu usystematyzowanie podstawowych wiadomości na temat ostatniej lekcji.
- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat podziału rolnictwa ze względu na przeznaczenie produkcji oraz wielkość nakładów pracy i kapitału. Chętni uczniowie zapisują na tablicy wszystkie informacje, które posiadają na ten temat. Następnie nauczyciel podsumowuje wszystkie zgromadzone pomysły, posiłkując się także fragmentem części „Przeczytaj” e-materiału, który wyświetla na ekranie.
- W kolejnym etapie lekcji nauczyciel kontynuuje dyskusję klasową, poruszając kwestię potrzeby wyodrębnienia makroregionów rolniczych na świecie. Wyświetla na ekranie mapę makroregionów rolniczych świata i omawia ich zasięg przestrzenny.
- Następnie uczniowie w parach zapoznają się z krótkimi opisami dotyczącymi poszczególnych makroregionów rolniczych. Każda para (ewentualnie grupa) pracuje nad poszczególnym makroregionem. Uczniowie przedstawiają zdobyte informacje o swoim makroregionie, a potem dyskutują na ten temat.
- Następnie uczniowie zapoznają się z filmem edukacyjnym zawartym w e-materiale. Uczniowie wykonują polecenie do filmu (mapa myśli dotycząca cech rolnictwa

ekstensywnego i intensywnego i różnic między nimi).

- Po zakończonej pracy nauczyciel prosi chętnych uczniów o zaprezentowanie na forum klasy swoich map myśli. Uczniowie wybierają tę pracę, która jest według nich najbardziej przejrzysta, staranna i poprawna merytorycznie.
- Po zakończonej pracy nauczyciel wyznacza uczniów do rozwiązania na tablicy interaktywnej ćwiczeń z bloku „Sprawdź się”. W razie potrzeby nauczyciel wyjaśnia wątpliwości uczniów.

Faza podsumowująca

- Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące. Chętni uczniowie udzielają na nie odpowiedzi.
- Nauczyciel nagradza aktywnych uczniów, ocenia mapy myśli i przypomina cele zajęć.
- Pożegnanie i zaproszenie na kolejną lekcję.

Praca domowa

- Stworzenie prezentacji multimedialnej na temat wybranego makroregionu rolniczego (na wzór filmu). Nauczyciel podkreśla, żeby nie wybierać makroregionów, które zostały omówione w filmie.
- Opcjonalnie można także prosić o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Film edukacyjny może zostać wykorzystany podczas zajęć poświęconych rozwojowi rolnictwa na świecie (zakres podstawowy: X. 1). Może znaleźć zastosowanie na lekcji powtórzeniowej z działu dotyczącego geografii rolnictwa.